

XABIER KINTANAREN SARRERA-HITZALDIARI ERANTZUNA

Bilbon, 1994-11-25

Jose Antonio Arana Martija

Duela sei urte, Xabier, lehiakide izan ginen Juan Gorostiagaren aulkiaz jabetzeko unean. Orduan esan nuen publikoki nik baino merezimendu gehiago zenuela euskaltzain izateko, baina bestelako iritzia agertu zuten bozketan hutesle ziren euskaltzainek. Oraingoan, ostera, Eusebio Erkiagaren aulkia betetzerakoan, Piarres Charrittonek, Pello Salaburuk eta nik neuk aurkeztutakoa, zu zeu, izan zinen hautatua 1993.eko urriaren 29an. Juan Bautista Eguzkitza (1919-1939), Nazario Oleaga (1941-1962) eta, esanda dagoenez, Eusebio Erkiagak (1963-1993) edukitako aulkia dagokizu, beraz. Eta hara hemen, euskaltzainkidetasunerako orduan jaio bazinen, gaur, bataio egunean, niri atxeki zenidan aitabitxi izateko ohorea. Bataio ponte inguruan esaten den Kredoaren orde, zutaz eta zure lanaz dudana sinestea aitortzea utziko didazu.

Zu eta zure euskararekiko lanak aipatu behar ditut, labor baino ez bada ere. Eta gaur “Bilbao, euskararen bizitzan” izenburupean eman diguzunaz lutzetxoago ihardutea utziko didazu, Xabier, eta didazue, entzuleok.

Bilboko Udaletxearen inguruan, Erkoreka alkatearen izena daraman plazan jaio zen Xabier Kintana Urtiaga 1946.eko urriaren 13an. Hamalau urtekin hasi zen euskara ikasten 1960an. Ez da lehen euskaldun berria euskaltzain izatera iritsi dena, 1918an izendaturiko lau euskaltzainetik Julio Urkixo eta Arturo Campion ere euskaldun berriak izan baitziren. Justo Maria Mokoroa, eskolapioetan, eta Xabier Peña eta Antonio Bilbao, Euskaltzaindiak Erribera kalean -Azkuék Ibaiondo deitzen zion- zeukan egoitzan izan ziren Kintanaren irakasleak. Hemerzortzi urtekin, 1964ean, hasi zen euskaraz idazten *Zeruko Argian*, eta hogeita sei urtekin, 1974ean, duela hogeita urte, *Eusker*a gure agerkarian. Tartean eta gero, honako aldizkari hauetan idatzi du: *Anaitasuna*, *Jakin*, *Herrria*, *FLV*, *Hitz*, *Egun on*, *Elhuyar*, *Egan*, *Argia*, *HABE* eta egunkarietan ere. Lehenbiziko liburua 1969. urtean kaleratu zuen, *Beste izakia* izenburuduna. Hurrengo urtean eman zigun, Gabriel Arestirekin elkarlanean, bigarren liburua, *Batasunaren kutxa*, euskara baturako 6.000 hitzen formak proposatuz. Ordu-rako euskaltzain urgazlea izendatua zen, 1966.eko azaroaren hogeita bostean,

gaur hogeita zortzi urte betetzen direlarik. Hogei urte zituen, Ibon Sarasola, Jose Luis Lizundia, Xabier Lete, Juan Angel Etxebarria, Telesforo Monzon eta beste batzuekin urgazle izendatua izan zenean, ene ustez urgazleenik gazteena. Urte bereko urrian hasiak zituen kazetaritza ikasketak Nafarroako Unibertsitatean, baina 1969. urtean Deustuko Unibertsitatea etorri zitzaigun Filologia Erromanikoa ikastera, 1974ean ikasketak burutu zituelarik. Iruñeko ikasturtea bukatu ondoren ezagutu nuen nik Xabier Kintana, orduan Erandioko ikastolako andereñoa zen Mari Karmen Goiriena nabarniztarraren bidez. Ikastolako arazoengatik edo senargaia zuen Xabierrentzat zerbaiten bila etortzen zen nire Gernikako etxera. Gero, 1970ean Nabarnizen ezkondu ziren, Jurgi (1975) eta Aiora (1977) ezkontza honetatik jaio zirelarik.

Ni ere ordurako Euskaltzainditik hurbil nenbilen *Euskera* agerkarirako artikulua bidaliz (1971) eta Altube eta Etxegarai anaien omenaldietan parte hartuz. Kintanak *Hiztegi modernoa* kaleratu zuen urte berean, 1977.eko uztailaren 12an, Arantzazura joan ginen biok, Xota Dzidziguri, Ilia Tabagua eta Viktor Bondarenko georgiarrekin aita Villasante ikustera, nolabait euskal eta kaukasiar herri eta kulturen arteko harremanak sendotzeko asmoetan. Ordurako Kintana eta biok, Juan San Martin Euskaltzaindiaren idazkaria zenarekin Madrilera joanak ginen Errusiako enbaxadaren bidez harreman horiek bideratzeko eta bul-tzatzeko. Julio Caro Baroja eta Antonio Tovar jaunen laguntza estimagarria izan genuen une hartan. Ondorioz, Georgiara joateko aukera izan zuen Kintanak 1978.eko maiatzaren 20an, bi hilabeteko egotaldia betez. Rusthaveliren poema nazionala, *Tigre larruduna* hain zuzen, itzuli zuen orduan Kintanak. Esan beharra dago beste itzulpen batzuk ere egin dituela, hala nola, autore hauenak: Kafka, Defoe, Marx-Engels, Lenin, Unamuno eta beste.

Ez dut, entzuleok, zuek aspertzeko ez eta nekatzeko gogorik, nire gaitasun ezagatik hala gertatu arren. Baina ezin dut beste gai baten haria hartu zera azaldu gabe: Unibertsitaterako bidea jorratzen hasi zen Kintana, eta 1980.eko urriaren 1ean institutueterako Euskal Katedra irabazi zuen, sailkapenean lehen postua lortuz eta Gabriel Aresti izeneko institutuan lanpostua aukeratuz. Hurrengo urtean (1981.10.1) Euskal Kabinetearen arduradun izango da Euskal Herriko Unibertsitatean, Leioako Campusean.

Baina Xabier Kintanak euskararekiko lanetan eman digunaz zerbait gehiago esan behar dudalakoan nago. Bizirik gauden hogeita bi euskaltzainok hau edo beste aukeratuko genuke Kintanaren lanetan azpimarratzeko, guk eskuartean darabilgun edo gustukoa dugun gaiaren arabera. Izatez, aspaldidanik hainbat arlo jorratu ditu, eta horregatik, eten gabe lan egin duelako eta ez noiz-behinka su-ziria bota duelako dago hemen lankide eta euskaltzainkide gisa eserita. Eta ni, Kintanaren oihana mehaztukeran, hor nabil txinbo edo kurloi bezala, jira-biraka hegada arin eta bizkorretan, nora ezean galduta. Erleek bezala sormen lanei eztena sartuko diet? Aditz batuaz edo ortografiaraz egindako lanak, ogi birrinak balira bezala mokotuko ditut? Lexikografiako lan ugariak zimikatu, agian? Euskal Herriko literaturaren historiaz irakatsitakoak edo haur

literaturaz idatzi dituenak xurgatzean, onuragarri izango ditut? Hegada laburretan Kintanaren emaitzaz nolabait jabeturik —ez baitago gaur astirik hegada luzeak egiteko hain oparoa den lana aztertzean— gero aipatuko dugun Emiliano Arriagaren *Vuelos cortos de un chimbo* datorrit gogora, Bilboko euskara eta ekanduak deskribatzen dituen liburua. Baina sarrera egun honetan hegada luzeko hitzaldia eskaini digu euskaltzain berriak eta erantzuna eman behar diodanez, arnasa sakona hartu beharko dut, Erkiagaren jaioterrian lepoa mozten zaien itsasantzarrek egiten duten antzerako hegada luzea egin dezadan, lau mendekoa hain zuzen.

* * *

Bilboko euskara da gaur aztertzen dugun gaia. Duela hamazazpi urte edo (1977) “Bilbo eta euskara” izeneko hitzaldia irakurri zuen Alfonso Irigoien euskaltzainak Juan Mateo Zabala, idazle bilbotarrari eskaini zitzaion omenaldian. Bilbon gure hizkuntzak izan dituen lekukoak, testuak eta iruzkinak ematen zizkigun Irigoienek, Betolazaren *Dotrinatik* hasita (1596), zeinen faksimila eman nuen nik gero *Euskera* agerkarian (1986). Mendieta pintorearen oleoan agertzen den euskal testua (1609) ematen zигun gero, eta Mikoletaren *Método breve...* (1653), Ochoa de Capanagaren *Dotrina* (1656), Ulibarriren testuak, Oarabeitia (1755), Estorqui (1794) Antonio Zabala eta Bizenta Moguelen (1819) *Gabon Cantac*, Unamunoren eginak eta eraginak ahaztu gabe eta Emiliano Arriagak bildu zituen Bilboko hitz bereziak eta “bilbainadak” edo uri honetako kantak (1). *Gabon kantak* direla eta, *Bizkaierazko idazle klasikoak* izenburuarekin Xabier Altzibarrek prestatu zuen tesia da dugun beste iturri oparo paregabea. Baina ikusiko dugunez, badago zerbaít gehitzeko, eta horretan dihardut hurrengo lerrootan.

Kintanak ondo nabaritu duenez, XVI. mendean Bilboko —eta beste hirietako— burgesiak ez zion jaramonik egiten euskarari. Karmelo Etxeragaik idatzitako “¿Qué se lefa en Bilbao a fines del siglo XVI?” (1917) idazlanean, argi agertzen zaigu euskarak ez zeukala irakurle goan tokirik. Etxeparek euskarazko lehen liburua argitaratu zuenean (1545) bazegoen Bilbon liburudenda bat, Juan de Baquio-rena. Baina *Linguae vasconum primitiae* ez zen salgai egongo denda honetan, ziurki. Bertoko liburuak argitaratzeko ez zegoen orduan moldiztegirik Bilbon (2), eta Matias Mares-ek 1576an sortu zuenean lehena, ez zuen euskarazko liburuurik kaleratu; bai, ordea, euskararekiko bat, Andres de Poza lizentziatuaren *De la primitiva lengua de las Españas* (1587), Euskaltzaindiak arigitalpenaren mendeurrenean faksimilatua zuena. Mares inprimatzaileak biz-

(1) Nik Kintanari erantzun hau eman eta gero, 1994.eko abenduaren 20an irakurri zuen Alfonso Irigoien euskaltzain eta adiskideak, Bilbon E. Arriagari zuzendutako jardunaldian, “Euskera y vasquismo en el Bilbao de Arriaga” hitzaldia. Kopia bat eman zidan eta eskertzen diot. Bilboko euskarari buruz ematen dituen datuak eta egiten dituen iruzkinak oso interesgarriak direla uste dut.

(2) Ikus nire “Euskal Herriko inprentaren historia”. *Uztaro*, 1994, 12, 37-53 orr. Iruñean, 1994.eko uztailaren 18an, UEUko aurkezpen ekitaldian irakurritako hitzaldia da.

pahiru tokitan eduki zuen inprenta Bilbon, eta hara hor, aukeratu zuen azken kokalekua San Frantziskoren komentua izan zen. Lehenago, Bilboko inprentaren hutsunea betetzeko, eta beharrezko ziren liburuak argitaratzeko, kanpora jo behar izan zuten orduko erakundeek; *Bizkaiko Fueroa* Burgosen Juan de Juntak (1527) eta Medina del Campon Francisco del Cantok (1575) argitaratu zuten. Eta *Bilboko Kontsulatuaren Ordenantzak* Alcala de Henares-en kaleratu zuen (1552) Euskal Herriko lehen inprimatzailea izan zen Arnald Guillen de Brocar-en semeak.

Bilbon argitaratu zen lehen euskarazko liburua Betolazaren *Dotrina* izan zen, Pedro Cole de Ibarra hemengo bigarren inprimatzaileak moldatuta (1596). Hirurogei urte iragan ondoren agertuko da bigarrena, Martin Ochoa de Capanagaren *Dotrina*, 1656an Juan de Azpirozek argitaratua. Baina ene ustez, ez Betolazaren ez Capanagaren liburuek ez digute Bilboko euskararik isladatzen, Arabako bizkaieraren azpieuskalkiarena eta Durangaldekoa baizik. Bilboko euskaldunek biak irakurriko zituztelakoan nago eta hizkera desberdin horiek izango zuten hemengo euskararen eragina, buruz ikasten baitzen dotrina. Mikoletaren liburua, bai, Bilboko euskararen idatzia zen (1653), baina lekukoa izan arren ez zuen hiztunen artean eraginik izan 1880an lehendabizi inprimatua izan baitzen.

XVIII. mendea datorkigu. “Ehun urteko salto handia egin beharko dut, XVIII. mendearen gainetik” diosku Kintanak hitzaldian. Jauzi handia benetan, Xabier, mende hori amildegia bihurtuz. Jakin badakizu mende horren erdialdera sortu zela Bilbon herri-literaturaren eredu berria, hots, Gabon Kanta edo bilantzikoena. Elizan eta elizatik kanpo kantatzen ziren Gabonetako kantak Europan zehar XV. mendetik hasita. Baina ez noa gai hau orokorki arakatzen, honetaz asko idatzi baita: Carmen Bravo Villasante, Manuel Alvar eta gure eremuan Manuel Lekuona, Antonio Zabala, Juan San Martin, Patri Urkizu, Joseba Andoni Lakarra, Jon Bagues eta beste. Nik neuk argitaratu nuen 1981ean *Gabonetako kantak* liburua. Arantzazuko artxiboan gordetzen dira —eta beste elizetako artxiboetan ere egongo dira, katalogatu gabe tamalez— Echevarria, Escaregui, Ibarzabal, Larramendi (frantziskotarra), Larrañaga eta Oruñaren *Gabon Kantak*, horietatik asko euskaraz. Baina Bilbora bagatoz, Baguesek ematen digu Arantzazun dagoen *Vill^o al Nacimi.^o con org.^o oblig.^o p.^o la Merced de Bilbao*, data gabekoa, baina dirudienez XVIII. mendekoa (3). Orduan eliza zen hau, eta orain eraikuntza zibila, jakina denez, ez zegoen Bilbon, Abandon baizik, Bilbok ez zuen “elexate” hau 1890. arte bereganatu eta, Deustu eta Begoña 1924ean bereganatu zituen bezala. Handik hurbil zegoen frantziskotarrek Abandon zeukaten San Frantzisko izeneko komentua, 1501. urtean eraikitzen hasia. Euskal Herrian zegoen elizarik handienetarikoa zeukan komentu honek,

(3) Arantzazuko artxiboan ikusi dut originala eta gaztelaniazko testua da Gabon Kanta honetan agertzen den bakarra.

67 metroko luzerakoa (4). Hemen izan ziren ikasle, beste askoren artean, Eusebio Maria Azkue eta Pedro Novia Salcedo. Hemen kantatu ziren 1755ean Juan Ruiz de Larrinaga frantziskotar gernikarrak 1932.ean argitaratu zituen *Villancicos en basquence* (5), gero Juan Ramon Urquijok faksimilez eman zizkigunak. Nik, nire musika ikerketetarako, 1966an, kopiatu nituen eta gero Irigoienek eta Altzibarrek ere argitaratu dute testua. Musikaren egilea komentuko organojolea izan zen, baina ez argitalpenean agertzen denez Oarabetia deiturakoa, Martin Jarabeitia edo Xarabeitia, beste dokumentu batzuetan agertzen den bezala (6). Baina Gabon Kanta honen testua ez da Bilbokoa edo inguruetakoa, gipuzkeraz idatzitakoa baizik, komentuan zeuden ehun fraideetatik giputzen batek idatzia.

Bilboko Santiago basilikan ere kantatzen ziren bilantzikoak. Dakigunez, Kapera Maisuek urtero musikatu behar zuten Gabonetarako kanta bat, eta haue-tatik agertzen zaigun lehena da 1761ean Gamarrak musikatu zuena. Euskal-tzaindiaren artxiboan daukagu aita Jose Ignacio Arana josulagunak idatzitako izenburu honekin hasten den eskuskribuen bilduma bat: *Ensayo de una Bibliografía Bascongada*. Aranak berak, beste laguntzaile batzuegandik jasotakoak eta gero (oraintsu) bildutakoak daude koadernatuta liburu mardul batean. Azkenengo haue-tatik (beraz ez da josulagunak jasotako erreferentzia) hartu zuen Xabier Altzibarrek tesian ematen digun izenburu hau: *Letras de los Villancicos en Romance y Bascuence que se cantaron en la Iglesia matriz de el Señor Santiago... 1761. Puestos en música por D. Manuel de Gamarra*. Kapera Maisu honen biografia, Mari Karmen Rodriguez Suso andereñoak eman-dako hainbat xehetasunekin, *Bizkaia 1789-1814* liburuan eman nuen 1989an (7). Eusebio Erkiagaren herrikidea zen Gamarra, beraz lekeitiarra. Baina dirudienez ez zituen ondo betetzen kaperarako eginbeharrak: 1765ean adie-razi omen zioten Kabildoaren haserrea ez zituelako ohiko Gabon Kantak musikatzen. Eta berriz, 1773an, azaldu zioten gauza bera "con apercibimiento de despido". Manuel Gamarra Likona (1723-1791) hil zenean Pedro Casimiro Estorqui etorri zen Santo Domingo de la Calzadatik lanpostua betetzera.

Estorquirena dugu ezagutzen dugun Bilboko hurrengo euskarazko Gabon Kanta, 1794.ekoa. Altzibarrek aipatzen du eta Irigoienek eman zigun testua

(4) Omaechevarria, Ignacio. *Heraldos del Gran Rey en California*. Fr. Pablo Jose de Murgartegui en su marco social y misionero. Bilbao, Desclée de Brouwer, 1959.

(5) *La Gaceta del Norte*, 1932.12.28.

(6) Onomastika batzordeko Mikel Gorrotxategi idazkariak esaten didanez, Martin de Oarabeitia izeneko bat agertzen da 1704ean Zeanuriko fogerazioetan. Gotzon Aurrekoetxea dimostar adiskideak esan dit *Ogarabeti* eta *Ogaragoiti* izeneko baserriak daudela Diman. Baina musikari honen kasuan, M. Karmen Rodriguez Susok aurkitutako dokumentuetan *Jarabeitia* edo *Xarabeitia* eran agertzen da deitura. *Jarabeitia* forma Deustu, Muxika, Bilbo, Abando, Larrabetzu, Derio, Zamudio eta Loiuko Sutegietan agertzen da. Toponimo gisa Zamudion *Jabiti* eran agertzen da gaur egun. *Xarabeitia* forma Abando eta Begoñako Sutegietan agertzen da.

(7) "Musika: Barrokotik Erromantizismora" In: *Bizkaia 1789-1814*. Bilbo, Bizkaiko Foru Al-dundia, 1989. 215-241 orr.

(1977). Nik ere, azken honek bezala, aspaldidanik lortu nuen fotokopia bat Arantzazun eta sarritan eman dut honen berri, lehen aipaturiko *Gabonetako Kantak* liburuan azala argitaratuz. Berrehun urte betetzen dituenetz aurten, originala *Euskeran* argitaratzea eskatzen dut. Hau da izenburua: *Letras de los Villancicos en romanze, y basquenze, que se han de cantar en la Iglesia Parroquial, y matriz del Señor Santiago de esta Noble Villa de Bilbao, en los solemnes Maytines del Sagrado Nacimiento de nuestro Señor Jesu Christo, este año de 1794. Puestos en música, por Don Pedro de Estorqui, Maestro de Capilla en dicha Iglesia, y Opositor a Magisterios de Capilla en Santas Iglesias de término. En Bilbao: Por Simon de Larumbe, Impresor del M.N. y M.L. Señorío de Vizcaya.* Estorquik, asmoak bazituen ere, ez zuen lortu gorengo elizetara joatea eta Bilbon jarraitu zuen (1814ean, beste Gabon Kanta bat eman zigan) 1832rarte. Nicolas Ledesma, musikari handiak, bete zuen, urte berean, hutsunea.

Ezagutzen dugun Bilbo edo inguruko laugarren Gabon Kanta, San Frantzisko Komentuan 1803an kantatu zena da. Antonio Zabala, bertako koruaren zuzendariak musikatu zuen. Newberry Library-n dagoen Bonaparte Printzearen bibliotekan gordetzen da ale bat, edo han zegoen, behintzat, Collins-ek prestatu zuen *Attempt...* (8) delako katalogoan agertzen baita. Altzibarrek ematen digu testua tesian. Gabon kanta hau argitaratzeaz sortu zen auziagatik, oso berezia eta bakana dela esan dezakegu. Gernikako Batzar Etxearen artxiboan aurkitu nuen, duela zortzi urte edo, auzi honen espedientea, eta osorik fotokopiatu. Gero, *Bizkaia 1789-1814* liburuan eman nuen labur auziaren berri 1989an. Auziaren testu osoa ematen digu Altzibarrek bere tesian, eta eskertzekoa da, oso bitxia baita Gabon kanta honekin gertatua. *Bilboco Uri noble / Vizcayen buruba* esaten du pasarte baten kantuak eta Bizkaiak ez zeukala uri-bururik eta inprimatutako bertso-paper guztiak biltzea agintzen zuen Korregidoreak, 1804.eko urtarrilaren 10ean. Pedro Jose Patricio Astarloa Agirre (1751-1821) euskal idazlea zen orduan San Frantziskoko komentuko buru, eta berau agertzen da auzian inprimaketaren erantzule eta beronen eskuz idatziak egin zituen deskarguak. Interesgarria delakoan hemen ematen dut Astarloaren idazkera eta sinadura, auzian agertzen diren bezala. Eta paper bitxi honen azala lehen aipatu liburuan argitaratu arren, eranskin gisa ematen dut Gabon Kanta honen faksimila. Lehendabizi agertzen zaigu paper honetan Zabala musikaria, dokumentu batzuetan Manuel Antonio izenarekin agertzen dena. Bizkaiko Areatzan (Villaro) jaio zen 1752an eta bataio-agirian Antonio Zabala Salbidea zela ziurtatzen da. Alcalá de Henares-en frantziskotarren Biltzar batean koruaren zuzendari ardura zeramalarik hil zen 1830ean.

Vinson, Collins, Jon Bilbao eta Altzibarrek aipatzen dute Zabalaren beste Gabon kanta bat, 1814koa: *Gaboneco otsaldiac cantatuco dirianac doandico*

(8) Collins, Victor. *Attempt at a Catalogue of the Library of the late Prince Louis-Lucien Bonaparte.* (London), Henry Sotheman & Co. 1894. 931. fitxa.

*mesan Jaungoicoen semien Jayotzaco egunetan, gaurtu [sic] edo adoratzen da Albiyaco San Fraiscuco comentu lenastan Bilboz Aurre. F. Antoniño Zabalac maisu eta coruco ordeintzadun. Urte 1814 garrenian. Ez dugu honen testua ezagutzen, baina inoiz Euskal Herri osoan argitaratutakoen testuak biltzeari ekiten badiogu, Chicagora eskatu beharko da kopia (9). Hirugarren Gabon kanta bat ere atera zuen Antonio Zabalak, datarik gabe: *Villancicos que se han de cantar en la solemne misa del sagrado nacimiento de nuestro señor, y redentor Jesu-Christo, en el Real e Imperial convento de nuestro padre San Francisco. Puestos en música por el P. Fr. Antonio de Zabala, Vicario de Coro de dicho Convento.* Gaztelaniaz idatziak dira lehen lauak eta bostgarrena euskaraz dator. Francisco San Martinek inprimatu bazituen ezin dira izan 1795ekoak, Altzibarrek suposatzen duenez, inprimatzaile honek 1796an egin baitzuen lehen inprimaketa. Aita Jose Antonio Uriartek Bonaparteri 1858.eko otsailaren 18an idatzitako gutunaren arabera, 1820.ekoak dira. Ene ustez, Juan Ruiz de Larrinaga izan zen Gabon kanta honen testua *Aranzazu* aldizkarian 1924ean lehen-dabizi eman ziguna, orduko ortografiara moldatuz, eta “1820’gn. urtean abes-tuak” izan zirela diosku. Gero Irigoienek ere argitaratu zituen bost bilantzikoak *Euskeran* (1977). Arantzazuko artxiboan fotokopiatuta daukat original osoa. Ez dut uste Gabon kanta gehiago aterako zenik komentu honetatik, 1822.ean koartel bihurtu baitzen.*

Zabalak bigarren Gabon kanta eman zigunean, hots, 1814ean, Santiagoko Kapera Maisua izan zen Pedro Estorquik ere eman zigun berea: *Gauoneco cantac cantauco dirianac otsandico Mesan Jaincoen Semien Jaiotzeco egunetan. Santiagoco eleiza lenastan cein dan Bilboco uriyen Vizcaico Jabedean. Iminiric otsanquidan Don Pedro Estorqui Maisu otsanquidaria gaitic. 1814 Garren urtian.* Hiztegiño bat dakar azken orrialdean. Ez dut uste inork argitaratu dituenik ez eta honen berririk ematen duenik. Faksimilaturik emango ditut eranskin gisa. Berdin gertatzen da 1815.eko Gabon kanta honekin: *Gaboneco cantac vizcaitarrentzat, Jaiotzaco Pazco egunetan poztuteco. 1815 garren urtian oidan leguez.* (Gero, azken orrialdean:) *Bilbaon: D. Pedro Antonio Apraizen moldeteguian.* Ez dakigu non kantatzeko eginak ziren; behar bada Bizkaia guztian zabalduko zen. Baliteke Bizenta Moguel-enak izatea. Hau ere inork ez duenez aipatzen eranskin gisa emango dut *Euskeran*.

Vinson eta Collins-ek aipatzen dute 1816.eko Gabon kanta bat ezagutzen ez duguna: *Gaboneco osasteó cantac Jesu Cristoren Jaijotzeco-enac Vizcaitarrentzat bere Jaijotseco eran; Gogo gozoagaz Cantaduteco; 1816 garren urtian oidan leguez Jaijo barrijari. Bilbaon, Pedro Antonio Apraizen moldeteguian.* Hurrengo urteko Gabon kanta Collins-ek bakarrik aipatzen du: *Gaboneco cantac Vizcaitarrentzat, jaiotzaco, Pazco egunetan poztuteco oidan leguez, 1817 garren urtian. Bilbaon: Pedro Antonio Apraizen moldeteguian.* Bizenta Moguel-enak direla dirudi. Chicagotik lortu beharko ditugu kopiak. Hu-

(9) Collins, Victor. Op. cit. 884. fitxa.

rrengo honen originalaren fotokopia badaukat eta hau ere, ezezaguna denez, inork ez baitu aipatzen, eranskin gisa faksimilaturik agertuko da gure agerkerian. Azken orrialdeko beheko aldean zera agertzen da eskuz idatzirik: “Imini ditu Vizcaitarrentzat Vicenta Moguel ta Basozabal euscaldun emacume batec”. Hau da izenburua: *Gaboneco cantac Vizcaitarrentzat, Jaiotzaco Pazco egunetan poztuteco oidan leguez 1818 garren urtian*. (Gero azken orrialdean:) *Bilbaon. D. Pedro Antonio Apraizen moldeteguiari. Biardan bai emonagaz*.

Bizenta Moguelena da Irigoienek eta Altzibarrek ematen diguten Gabon kanta hau: *Gaboneco cantia Vizcaitar guztientzat, euscaldun emacume batec ateria 1819. garren urtian Abandoco Elexatian* (10). Altzibarrek ematen dizkigu hurrengo urteetako Gabon kanten testuak: 1824, 1825, 1826, 1828, 1829 (Collins-ek aipatzen duena) eta 1832. Aurreko urtekoak, hots, 1831.ekoak lau argitalpen izan ditu gutxienez: *Gaboneco cantac Jesusen Jaiotziaren ganian 1831 garren urteraco. Bilbaon: Eusebio Larumbeen silluteguiari*. Juan Ruiz de Larrinagak argitaratu zuen, iruzkinekin, *Aranzazu* aldizkarian, 1932.eko abenduan. Baina lehenago argitaratuak izan ziren 1880an *Euskal Erria* aldizkarian. Altzibarrek ere ematen digu testua. Ez dira *Gabon Kantak* bakarrik orduan Bilbon erabilten zen euskararen eredu bakarrik. Euskara idatziari dago-kionetik, hor dugu Cosme Belaunde izenordearekin Joaquin Avendañok Bilbon 1839an argitaratu zuen *La comedia aldeana*.

Pedro Jose Patricio Astarloa aipatu dugu lehen. San Frantzisko komentuko nagusia zen 1803 urteko Gabon kanta auzia sortu zuenean. Gero argitaratu zituen bi tomo izenburu berdinarekin: *Urteco Domeca gustijetaraco verbaldi icasbidecuac, ceinzubetan azalduten dan Erromaco Catecismua* (1816, 1818). Lehen tomoaren hitzaurrean dio liburu hau arimazaintzat idatzia dela eta edozein kristauk irakurtzeko ere. Baina hirugarren arrazoi bat ematen digu:

Baña norzubenzat dan biarren liburu au, da otzein, eta equinza edo oficijoren bat icasten dagozantzat. Egunian egunian dacuzcu, esatera noiana. Dua mutil, nai nescatilaren bat otzein edo crijadu; beste bat lan, edo oficijoren bat icastera. Eurac eztaquije erdera, ezta artuten ditubezan ugazabac bere eusquera.

Horientzat ere balio duela liburuak dio Astarloak. Bilbora “aldirietako jende asko heldu eta gelditu” zirela esan digu Kintanak. Etorritako hauek erdara ikasi arren euskara galdu ez zezaten eman zuen liburuak Astarloak. Eta hala, euskara eta erdara nahastuz behar bada joan zen urteen zehar Bilboko euskara bilakatzen. Euscaldun asko zeudela badakigu. Azkuek diosku 1888an, euskal katedra irabazi zuen urtean, Bilbon lautik bat euskalduna zela. Euskararen aldeko portzentaia handiagoa izango zen, behar bada, hogeita hamar urte lehenago. Nicolas Ledesma musikariak, Aragoitik Santiago elizara etorritako Ka-

(10) C.A.F. Mahn alemanak argitaratu zuen Berlinen 1857an *Denkmaeler der Baskischen Sprache* liburuak. Euskal antologia bat da eta beste euskal testu batzuekin ematen digu Gabon kanta honen testua.

pera Maisuak, kapera honentzat araudia idatzi zuenean, 1855ean, urtero konposatu behar zirela bilantzikoak, eta bat euskarazkoa izatea agindu zuen. Honek adierazten digu eliztarren artean (eta orduan gehienak ziren fededunak) euskaldun asko zeudela Bilbon eta kaleko jende arruntak euskaraz hitz egiten zuela. Azkuek dioskunez 1890ean % 39 kanpotarrak ziren Bilbon, eta hauetatik asko alboerrietatik etorritakoak, euskaldunak eta eliztar fededunak ziurki. Baina handik 20 urtera, 1910ean, % 46 ziren kanpotarrak, eta gehiketa honetan susmatzen da industriagintzak erakarritako erdaldunak izango zirela asko eta asko, “trenak ekarritakoak” Gernikan esaten dugun bezala. Gure egunotara bagatoz, hauek dira kopuruak eta portzentaia:

Urtea	Biztanlegoa	Euskaraz dakitenak					
		Ongi	%	Zerbait	%	Ezer ez	%
1981	384.495	23.981	6,2	58.420	15,2	302.094	78,6
1986	374.207	33.956	9,1	76.042	20,3	264.209	70,6

Azkueren garaian —eta gero aipatuko dugun Emiliano Arriagarenean— % 25a bazen euskalduna Bilbon, orain % 10era ere ez da heltzen. Hara hor dugun apostua, duela ehun urte zegoen euskaldunen portzentaia iristea. Euskaldunen kopuruaren beherakada hasi zenean estreinatu zuen Azkuek (1895) *Vizcaytik Bizkaira* zarzuelatxoa eta berak idatzitako testuan zera diosku:

Erdal erritik datoz maisuak eunka
jaurti ta amildu naika or bilin balaunka,
gure erritartasuna ta euskera gozua
lege ta ekanduen giltz urregorizkua.

Baina, zoritxarrez, ez dira kanpotik etorritako guztiak etsairik handienak, eta hor dugu lekuko Xabier Kintanaren hizaldian aitari egin dion laudorioa. Duela hamabost egun edo ematen zigun Kintanak berak, egunkari batean, Arturo Campionen esaldi hau: “Euskaldun izena ezabatu nahi duen etsaia etxeko etsaia da. Gure artean bizi da, guk bezalako izena du, gure arraza eta familiakoa da”. Gera bedi gure gogoeta eta hausnarketarako salaketa hau.

Bilboko euskara dela eta ez nuke ahaztu nahi Irigoienek eta bestek aipatzen duten Emiliano Arriaga Riberok (1844-1919) argitaratu zuen *Lexicón bilbaino* (2. argitalpena: 1960) lehena argitaratu zuenean (1896) beste izenburu bat zekarrena: *Lexicón etimológico, naturalista y popular del bilbaíno neto, compilado por un chimbo* (11). Lehen argitalpenetik bigarrenean ez da izenburua bakarrik aldatzen. Luis Michelena-ren hitzaurrearekin Francoren garaian

(11) Arriaga, Emiliano de. *Lexicón etimológico, naturalista y popular del bilbaíno neto. Compilado por un chimbo como apéndice a sus Vuelos cortos*. Bilbao, Sebastián Amorrortu, 1896.

argitaratu zen bigarreanean ez dira agertzen lehendabizikoari Arriagak jarri zizkion sarrera hitzak. Euskalzalea izan zen Antonio de Trueba (12) aipatzen du eta honako esaldiak dakartza:

Una de las fases más pintorescas, curiosas y características en la vida evolutiva de un pueblo, es sin duda alguna su lenguaje. El que se ha usado en Bilbao hasta que el estrambótico y necio cultiparlismo lo ha invadido por completo, era una peregrina combinación del antiguo euskera con el castellano viejo. Palabras y locuciones del idioma español con terminaciones, solecismos, reminiscencias, giros y eufemismos del que aquí se habló en otro tiempo y aún se habla —¡Dios sea loado!— en el resto de nuestra hermosa Bizkaya.

No sólo se expresaban aquí de tal manera las gentes sin instrucción —que eran muy pocas— sino también las personas mejor acomodadas, que no se avenían a dejar aquel dejo del sonoro euskera que hablaron sus antepasados... No se habían contaminado con la fatuidad que ahora impera en ciertas clases...

Bilbon zegoen Bizkaiko Institutuaren irakaslea zen Roman Biel jaunak argitaratu zuen 1882an “El habla vulgar en Vizcaya” eta geroxeago “Más sobre el habla vulgar de Vizcaya”. Arriagak ezin du irentsi Bielek esaten duen honako hau:

Es preciso que ciertos modismos locales aun subsistentes en el lenguaje usual, se hagan desaparecer de él definitivamente porque todas las expresiones extrañas al puro y legítimo idioma español, lo adulteran y desfiguran lastimosamente.

Oraintsu entzun ditugu antzerako hitzak —eta denok dakigu zertaz ari naitzen— “puro y legítimo español” denen gainetik defendatu nahi dute batzuk eta. Ez kanpokoek bakarrik “etxeko etsaiek” ere. Hara zer erantzun zion Arriagak Biel irakasleari *Lexicón bilbaino* delakoaren lehen edizioan:

A nuestra vez nos vemos precisados a devolver la pelota al Sr. Biel, con tanta mayor razón, cuanto que tratándose del aún más puro y legítimo idioma euskera —que de hecho y de derecho nos correspondía— se han introducido en él barbarismos a mansalva, por la ingerencia del español o erdera en sus dominios. Pues tengo para mí, que así como al francés justo es que se le hable en francés y al inglés en inglés —conociendo sus respectivas lenguas— parece de rigor que al chimbo haya de hablársele en bilbaino como al español en su propio romance y al euskeldun en su legítimo euskera.

Honekin bukatu beharko nuke, nire erantzuna amaitzeko hitz ederrak baidira, gaur egun sortu den iskanbilari erantzuteko egokiak benetan. Baina zerbait gehitu behar dut Irigoienek eman zizkigun Bilboko “txinboen” kantu edo “bil-

(12) Ikus nire lanak: “Truebaren mendeurrena”. *Euskera*, 1990, I, 69-73 orr. “Trueba y la lengua vasca”. In: *Centenario de Antonio Trueba*. Bilbao, Caja de Ahorros Vizcaina, “Temas Vizcainos” n.º 171, marzo 1989, 49-55 orr. *Mari Santa* eleberrian idatzi zuen Truebak 1860-1870 urteetan elebitasuna normala zela Bilboko hiztunen artean.

bainaden” bilduman. Emiliano Arriagak —musikaria ere baitzen— *Bilbainescas* konposatu zuenean bildu zuen, hemen Plaza Barrian zegoen ileapaintzaile frantsesari 1854an gaztelaniaz zuzendutako ahapaldien artean euskarazko hau:

Peluqueriaco saloya:
Emen erosten da
ule balsa eta suria.

Minutu erdi bat eskatzen dizuet Arriagaren hitz eta esaeren bildumaz zer-bait gehitzeko. Pensilvaniako Unibertsitatetik etorri zen Bilbora, 1967an, Paul M. Lloyd irakaslea Arriagaren bilduma horretatik zenbat gordetzen zen aztertzeke: % 65a galdua zela frogatu zuen, % 35a bizirik zegoelarik Bilboko hiztun zaharren artean. Beraz, bazeuden oraindik “txinboak” Bilbon.

Bizirik iraungo ote du Bilboko euskarak? Eta, bizirik, iraunkor eta hedatuagoa izango ote da Bilbon euskara? Hor duzu Kintana, hor dugu apostua.

Zorionak, Xabier, eta denoi eskerrak.

ERANSKINA

1. Letras de los villancicosEstorqui, 1994

LETRAS DE LOS VILLANCICOS
EN ROMANZE , Y BASQUENZE,
QUE SE HAN DE CANTAR
EN LA IGLESIA PARROQUIAL , Y MATRIZ
DEL SEÑOR SANTIAGO

DE ESTA NOBLE VILLA DE BILBAO , EN LOS SOLEMNES
Maytines del Sagrado Nacimiento de nuestro Señor
Jesu Christo , este año de 1794.

*Puestos en Musica , por Don Pedro de Estorqui , Maestro de Capilla en
dicha Iglesia ; y Cpositor a Magisterios de Capilla en Santas
Iglesias ae término.*

EN BILBAO : Por Simon de Larumbe , Impresor del M. N.
y M. L. Señorío de Vizcaya.

INTRODUCCION.

Duo. **O!** Padre amoroso,
cuyos atractivos
llevan mis potencias,
roban mis sentidos.

ESTRIVILLO.

Escucha mi bien,
atiende amor mio,
repara la pena
del Pueblo Escogido:
y pues te suplica
hnmilde, rendido,
levanta tu mano,
retira el castigo,
y abate la furia
de sus enemigos.

COPLAS.

Yà que en tus espaldas
cargas mis delitos;
para por mis culpas
sufrir los castigos:

El mas inhumano
blasfemo atrevido
nos hace la guerra,
y asesta sus tiros.

Desde que este azote
nos tiene afligidos
se han vuelto los gozos
en tiernos gemidos.

Los Padres, las Madres,
no menos los hijos,
el Rico, los Pobres
ginen oprimidos.

¿Hasta quando Padre
nos has despedido?
¿Mas qué es lo que habl
mas que es lo que digo?

De tan grandes males
la causa hemos sido,
mas al fin nos pesa
de haberte ofendido-

Si el atribulado
llora sus delitos,
¿por què continuas
tan duro castigo?

Vos inexorable
jamas habeis sido
para con aquel
que està arrepentido.

Buen Dios perdonad,
echad en olvido
nuestra iniquidad.
nuestros desvarios.

ZORTICUA.

<p>1. URte guztijetaco
 Gabongo Leguia
 Dà soñu eder baten
 Cantia imintia :
 Echaco ucatuco
 Sari au Jesusi
 Jaijo jacun ezquero
 Belenen gugaiti.</p> <p>2. Arerijo andi bi
 Daucaguz cer goitu
 Gura bugu Seinchuba
 Erreguet zat artu :
 Guerra guinac daucaguz
 Gorputz ta ariman
 Alan Pasinoe char,
 Celan Francesetan.</p> <p>3. Arerijo-onen contra
 Nai bogu iribaci
 Vitorija andi bat
 Jarrraitu Jesusi :
 Arquituco ditugu
 Armaac Asca baten
 Fedeco Farola gaz
 Boguz billatuten.</p> <p>4. Jesus etorri orduco
 Lurra, dago issillic
 Guerraco Arma guztijac
 Albora ichiric:</p> | <p>Baquezco Erreguia
 Jacu icentétan
 Judiaco Leoia.
 Egun barrijetan.</p> <p>5. Egercituben Jauna
 Bildots bat eguinic
 Infernucó Dragoia
 Isteco goitútric
 Bere Odólac dauca
 Virtute andija
 Guztiz deseguiteco
 Guerra guin guztija.</p> <p>6. Vijotz azcor ta andi
 Prestubén Jaubiac;
 Enzun, nortzuc benetan
 Dirian Nobliac
 Euren burubén Jaube
 Biarco dabe izan
 Icusiric Seinchubai
 Celan Cuman datzan.</p> <p>7. Gure Fediac dauca z
 Arma ugarijac
 Eci, ta bezeetaco
 Pasiño guztijac :
 Alan euquico dogu
 Barruban baquia
 Campoti euquiarred
 Urrian Guerria.</p> |
|--|---|

Noe

AUCIOTACE

<p>8. Noc ondo icusi ezquero
 Jesus beératuric
 Naico dau erabilli
 Buruba-arroturic b
 Daucagu Icastrgui
 Ederra Beleten
 Fedeco egua caz
 Guazan gu lembait len.</p> <p>9. Baña ezta a ztatecua
 Francesen Guerra
 Galduba izan eztedin
 Daucagun Fedia:
 Beintzat gomutan dauca
 Bilbocq Urjag
 Lagunduten deuzela
 Vizcaitar guztijac.</p> <p>10. Bacochar eguiten dau
 Emen aldabena
 Jaquinic dala Guerra
 Jaunac nai dabena</p> | <p>Fraile, ta Abadiac
 Bestecaz; batera
 Jagui dira pozarren
 Armac artutera.</p> <p>11. Señorijo, Consulav,
 Ta Urija alcarturjc
 Aberatsac izaada
 Dagoz pobreturic.
 Emoten ditubela
 Ondasun andijac
 Gordetarren Erregue
 Fede, ta Errijac.</p> <p>12. Jaincuac nai dajala
 Orain bedeincatu
 Vizcaitarren Gogua:
 Eta alar lanundu
 Esturasun onetan
 ondo usteteco
 Baquia zabalduric.
 Jesus ametaco.</p> |
|--|---|

LAUS DEO.

VILLANCICOS

QUE SE HAN DE CANTAR

EN LA SOLEMNE MISA DEL SAGRADO NACIMIENTO

DE NUESTRO SEÑOR, Y REDENTOR

JESU=CHRISTO,

EN EL REAL É IMPERIAL CONVENTO

DE NUESTRO PADRE SAN FRANCISCO,

de esta Noble Villa de Bilbao.

AÑO DE 1803,

*Puestos en música por el P. Fr. Antonio de Zabala, Vicario
de Coro de dicho Convento.*

VILANCICO I.

INTRNDUCION.

Quam encumbrado Misterio, ♠ dulce Cupido,
 oy en el mundo se admira! ♠ seas bien venido,
 se pasman los hombres, ♠ á esta Region,
 se admiran los Cielos, ♠ Pues amoroso,
 se asustan las sombras, ♠ desde alto á baxo,
 se paran los Vientos! ♠ trahes por ataxo,
 El fuego se yela, ♠ la redencion.
 La nieve es incendio. ♠ Que antiguo traxe,
 que es esto? que es esto? ♠ trahes de encarnado,
 sino es que admirando, ♠ quien te ha cortado,
 de un Dios Hombre excelso, ♠ lindo Galan?
 los Cielos, los hombres, ♠ Ha: Ha yá me acuerdo,
 las sombras, los Vientos, ♠ de aquel desastre,
 el fuego, la nieve, ♠ en que fue el Sastre,
 absortos se miran, ♠ mi Padre Adan.
 se quedan suspensos? ♠ Como en la Cuna,
Solo. Allá en aquel Portalico ♠ siendo tan grande,
 baxando del monte al Valle, ♠ que no es tu Padre,
 he visto un como se llama, ♠ nada mayor?
 que no sé como explicarme. ♠ En esto enseñas,
 Es niño, y es hombre, ♠ á los mortales,
 es chico, y es grande, ♠ que son muy grandes,
 mas no sé que diga, ♠ y eso el lo peor.
 pues no sé explicarme. ♠
 que es esto? que es esto? ♠

MINUE.

Divino Infante,

VILANCICO II.

INTRODUCIN.

Que dicha Pastores,

que gloria Zagalas,
 con lúces la noche,
 con flores la escarcha,
 rigores del tiempo,
 olvida la estancia,
 la sombra recoxe,
 los lutos que arrástra,
 y en globos de luces,
 el monte se abrasa.

So. Un Dios nace Pastorcillo,
 y alegre toda la tierra,
 tribute pues nuestro obsequio,
 alegre una Pastorela.

Coro. Que sea pues linda,
 que sea agraciada.

PASTORELA.

Si amante cuidado,
 Pastor te disfraza,
 pisando del monte,
 la rústica falda,
 llega mi Vida,
 llega, á que aguardas?
 si á mi me buscas?
 para que tardas?
 si por mí vienes
 sin mi no vayas,
 si con tus Obejas,
 alegre descansas,
 con tigo seguras,

por ti reparadas,
 no temen su caída,
 con tu Cayada.

COPLAS.

Si herido á la flecha,
 de tu dulce alxava,
 divino cupido,
 gozoso te humanas. *llega, &c.*
 Si el corto hospedaxe,
 de humilde morada,
 benigno te mueve,
 afable te arrastra. *llega, &c.*
 Si golfos surcando,
 del mundo en la Playa,
 descargas tesoros,
 por yerros que cargas. *llega &c*
 Sino te horroriza,
 del Orbe Monarca,
 en traje de Esclavo,
 vestir nuestra gala. *llega, &c.*
 Sino te desdeña,
 baxar de tu Alcazar,
 por qué á tu socorro,
 el hombre no cayga. *llega, &c.*
 Si todo te obliga,
 y por ser tus ansias,
 reparo del mundo,
 en nada reparas. *llega, &c.*

VILLANCICO III.

INTRODUCCION.

Zagales festivos,
 dexémoslo estar,
 que es cosa de cuento
 quereros contar
 la gracia de un Niño
 que encierra un Portal;
 dexémoslo estar,
 de rayos se viste,
 y está hecho un Adan,
 es cosa de cuento
 quereros contar
 su amor, su agasajo,
 su hechizo, su himan,
 dexémoslo estar.

SEGUIDILLAS.

Como naces de noche
 y en pobre albergue
 si á dar los buenos dias
 vienes al hombre.

Pero qué? ay está el paso.
 Pero qué? el lance es ese,
 y es que yo no lo entiendo,
 y el punto es este,
 si vida mia,

porque vienes por mi alma
 de muy arriba.

Sí dicen que eres hijo
 de un gran Monarca,
 cómo estas tiritando,
 entre la paja?

Pero qué? &c.

Si habitar entre Brutos
 son tus amores
 en el mundo tenias
 otros mayores.

Pero qué? &c.

A lo pobre y antiguo
 Galan te plantas?
 el mundo á estos Galanes
 trae entre plantas.

Pero qué? &c.

Si el Pesebre te han pues
 que mucho es eso? ^{-to}

si estos brutos no piensan
 sino en el pienso?

Pero qué? &c.

Como el mundo es tan vie
 no te conoce,

por eso con peluca
 anda esta noche.

Pero qué? &c.

No es estraño Dueño mio
si así te trata,
para ser despreciado
ser pobre basta.

Siendo inmenso te estrechas
en un establo,
y á otros por estrechase
los lleva el diablo.

VILLANCICO IV.

SARRERA.

Nor, Nor?
Irutic bat:
Cein, Cein?
Jayoda bart?
Virgina baten
Semia.

Munduba mundu dala
iños icusi ezalda
itsubac bai
gorrac ez, ez,
Doncella izanic
eitia..
Bai, bai,
alanche da
ciur, ciur,
au izanda
guztionzaco
zoría.

POZGARRIA.

Au da gavon,
au da gau on,
au bay dala gosia

gure billa
esquer milla
bart jaio da gracia
bay guizonac
barri onac
poztuteco gogua
merque dacar
guretzaco
janari osua.
Mundu guzti guztia
Jaunaren gosiaz
eguan sicaturic
negarrac botiaz:
negar tanta goriac
Jaunau bigunduric
gosia quendudeuscu
usteric bagaric.
Gosiau quenduteco
janari vicija
Belenen eldujacu
Oncibat betia:
Onci oni dericho
bai Andra María

guri quencera dator
gose ta egarria.

Ondo etorri gatoz
guztioc emoten
zatozalaco guri
nequiac quenduten :
vici zaitez María,
vici ceure Seme,
vici bedi Josephe,
baita zeuben Jaube.

Pecatuben urolac
Guizona galduric
gach andi gueldituzan
gutziz zabalduric
agaitic emen gaucaz
azpian arturic
gugan iminte ezpadan
Jaun onac escuric.

Aita , eta Semia
escubac arturic
danzabat eguindaigun
Belenen sarturic :
ez dira ez faltaco
Atso , Nescatiilac
eurac izan ezarren

oinchubac bardinac.
Bardintasunen villa
bagabiz luzatu
iñoc barre eguinda
danza ez amaitu:
ez daigun emen asi
dancia lucea
ecarrico deuscuna
gabagaz gosia.
Bilboco Uri noble
Vizcayen buruba
ascori ausiteco
goiseric baruba:
zure moduztasunac
viotzac pozturic
zugana biardoğu
besuac zabalie.
Gure gose , ta egarri
orainche quenduten
dator seinchu ederbat
egun zabalduten:
pecatu gau iluna
ondo zapalduba
ichico dau beronec
*lorzeco Ceruba.

VILLANCICO V,

O! Chit,	SARRERA.	O! Zu echizagarria,
O! Polit,		Zu nor? Zu Jesus!
O! Galant,		* Jesus zu zara,

Ceru lusren pozgarría
 vici dedilla zure icena
 da eusquel honrragarría
 bai anchinatic
 gue izandogu
 zu ta onen egarría.

POZGARRIA.

Pozaren pozac
 dauco Vizcaya
 gaur egunian
 muturic
 dacuselaco
 librazailia
 Belen Urian
 jaioric.
 eta bay eta
 eusqueldun batec
 Maisu guztiac
 goituric
 eusqueraraco
 bai onenzaco
 ez da lurrian
 besteric.

SEGUIDILLAS.

Eracusla andibat
 chicarretati
 Belenera elduda
 Cerubetati:

◆ eusquera baqui
 ◆ puntuban eguin deuste
 ◆ eutsi ta tati.
 ◆ Vamos nobles Vizcaynos
 ◆ escolaranza
 ◆ sin que dexemos todo
 ◆ bai atzeranza:
 ◆ vamonos todos
 ◆ Bilbao ta alde Errioc
 ◆ de todos modos.
 ◆ Anchinacoc eusquera
 ◆ esan oyeban
 ◆ ardoa merque urtian
 ◆ bai saldu neban:
 ◆ Fraca ta amilla
 ◆ aurten au jazotia
 ◆ ce maravilla.
 ◆ La seca de este año
 ◆ bai quiquilduric
 ◆ las gentes ha dexado
 ◆ gosiac illic:
 ◆ curalo todo
 ◆ orain etorrijaçu
 ◆ solo en un tomo.
 ◆ Urteco illetatic
 ◆ bat urtarrilla
 ◆ echebat derichona
 ✱ bai Artabilla:

Vizayan dago
 asco dituz lagunac
 aibat dongago.

Señores de Castilla
 gau onez aurtan
 quien ver! con què gusto
 artoa jaten:
 y como! si hubiera
 baneuca baneucoque
 dicen por fuera.

Ascoc aurtengo urtian
 ardura baga
 gura leuque izatia
 eusqueldun arra:
 eta cegaitic
 dongago daoalaco
 bai Gastelatic.

Un hombre sin sagundo
 aurtengo urtian
 la Europa ha movido
 guichien ustian:
 con su bascuence
 ceinec oni ucutu

◊ está el lance.
 ◊ Eusquerian arerio
 ◊ guizon andiac
 ◊ grain aguertu biozus
 ◊ zeuben vidiac:
 ◊ cer esan bozu
 ◊ emen nago beguira
 ◊ ucatu ez bozu.
 ◊ Viva, y siempre viva
 ◊ eusquel Erria,
 ◊ y viva el Mesias
 ◊ Maisu zoria:
 ◊ y tambien viva
 ◊ eusquera apainduarte
 ◊ nuestro Don:::viva.
 ◊ Agur neure gentiac
 ◊ nai dozun arte,
 ◊ agur eguiten dogu
 ◊ gaur biar arte:
 ◊ guzti guztioe
 ◊ Maisu oni jarraitu
 ◊ daigun vidioe.
 ◊

LAUS DEO.

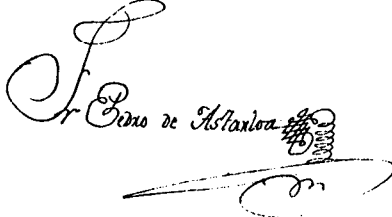
3. Pedro de Astarloaren letra eta sinadura

— 1 — 6

He preguntado al P. Fr. Florentino por los ejemplares de los Villancos q^e le dio el Impresor de esta Villa Franc^{co} de S^m Martin y me ha dicho q^e todos se partió a varias personas y q^e ninguno quedó en el Con^{to}. Esto mismo me ha respondido el Donado. El P. Fr. Antonio de Zarala Maestro de Capilla hace días q^e otra fuera pero el P. Fr. Florentino me ha asegurado que ningún ejemplar de los q^e le ombo Franc^{co} de S^m Martin quedó en poder de Fr. An^{to} y q^e ombo a personas suyas del Con^{to}.

Dios que a V. G.

m^s años S^m Franc^{co} de Bilbao y Enero 22 de 1864

 Fr. Pedro de Astarloa

Sor Concepción del M. N. y M. L. Sotomayor de Vizcaya

4. Villancicos que se han de cantar Zabala, 1920

VILLANCICOS

QUE SE HAN DE CANTAR

EN LA SOLEMNE MISA DEL SAGRADO NACIMIENTO
 DE NUESTRO SEÑOR , Y REDENTOR
 JESU-CHRISTO,
 EN EL REAL É IMPERIAL CONVENTO
 DE NUESTRO PADRE SAN FRANCISCO.

*Puestos en música por el P. Fr. Antonio de Zabala, Vicario
 de Coro de dicho Convento.*

VILLANCICO PRIMERO.

RECITADO.

Si escuché gloria á Dios, y paz al hombre,
 no la guerra cruel, Señor, me asombre,
 ni las armas de mí sean temidas,
 que estas voces celestes, esparcidas
 por la vaga region del ayre puro,
 me aseguran que estoy de ellas seguro:
 pues estas voces dicen, que ha nacido
 en Eelen el Mesias prometido,
 que entre Dios, y entre el hombre (pues conviene)
 el tratado de paz á firmar viene;
 y pues viene á dar paz á nuestra tierra,
 no hay, hombres que temer armas, ni guerra.

AREA.

Si el hombre primero,	♦ Oy baxa del Cielo,
ingrato, y osido,	♦ humano, y glorioso,
por un vil pecado	♦ un Niño piadoso,
entre Dios, y el hombre,	♦ que con sangre propia
la guerra nos dá.	♦ la paz firmará.

VILLANCICO SEGUNDO.

<i>Solo.</i> A la Pastorcilla,	♦ <i>Coros.</i> Cantemos con gracia
que apacienta, y guarda	♦ dulces y festivas
el mejor cordero,	♦ suaves consonancias.
que no tiene mancha.	♦ <i>sol.</i> Y en acorde, unidas cadencia
	cias.

y en músicas gratas,
Coros. Cantemos con gracia
 á la Partorcilla,
 que apacienta y guarda
 el mejor cordero,
 que no tiene mancha.

COPLAS.

1. Quando ver se dexa
 la Pastora amada,
 la luz amanece,
 el dia se aclara.
 Al ver su hermosura,
 los Astros se pasman,
 y estudia esplendores
 el sol de su cara

2. Quando sale al campo,
 de su amor llevada,
 el prado florece,
 se alegran las plantas.
 Y quando le pisa,
 ayrosa , y gallarda,
 de su pie de nieve

VILLANCICO TERCERO.

De los campos de Belen
 los Zagales , y Zagalas
 en la noche de este dia
 se unen para festejarla:

❖ la nieve se agravia.
 ❖ 3. Divina Pastora
 ❖ el Cielo la llama,
 ❖ y la tierra toda
 ❖ por suya la aclama.
 ❖ Porque aunque seamos
 ❖ ovejas herradas
 ❖ al redil iremos
 ❖ si ésta nos aguarda.
 ❖ 4. Pongamonos todos
 ❖ baxo de la guarda
 ❖ de esta Pastorcilla
 ❖ bella, y agraciada:
 ❖ Y estaremos libres
 ❖ de dar en las garras
 ❖ del Lobo infernal,
 ❖ que huye de sus plantas.
 ❖ Porque esta Pastora,
 ❖ Divina Zagala,
 ❖ es quien su cabeza,
 ❖ con su pie quebranta.

❖ Un bayle tienen dispuesto,
 ❖ que al compas de una tonada,
 ❖ celebrando su venida,
 ❖ al Niño le haga la salva.

ESTRIVILLO.

Todos al bayle
gozosos salgan,
pues que Dios mismo
nos dá la traza,
quando del Seno
del Padre baxa
el Verbo haciendo
tanta mudanza.

SEGUIDILLAS.

Aquel bien que á los hombres.
siglos tardaba,
en un Avemaria
se vé que encarna.
Al dulce dueño de mi vida,
vaya de tonadilla vaya,
y cantando, y baylando
se le haga saiva.

COPLAS.

1. Quando el Niño precioso
viene á las pajas,
con el hombre, en el bayle
fino se enlaza:

Al dulce Dueño &c.

2. Sea Adan el primero,
que á baylar saiga,
pues por su ligereza
todos oy baylan:

Al dulce Dueño &c.

3. El bautista este bayle
siga con gracia,
pues por otro la gloria
se le afianza:

Al dulce Dueño &c.

4. Entren al bayle finos
los tres Monarcas,
pues de la Epiphania
saben la danza:

Al dulce Dueño &c.

5. Quando Juan á este Niño
baylando aguarda,
la *Magnificat* fina,
Maria canta:

Al dulce Dueño &c.

6. Los Profetas, logrando
lo que esperaban,
desde el seno á la gloria
baylando saltan:

Al dulce Dueño &c.

7. Con los finos Zagales
los três de Arabia,

en Belen este dia
llevan la gala:

Al dulce Dueño &c.

8. No permitan que Herodes

entre en la danza,
porque en viendo inocentes,
se descompasa:

Al dulce Dueño &c.

VILLANCICO CUARTO.

INTRODUCCION.

á 4. Un Poeta que de comedias
solo titulos á visto,
se á empeñado en que con ellos
á de hacer un villancico.

ESTRIVILLO.

1. Comedia Zagales,
á 4. Comedia , queridos,
que fino consagro
al recién nacido
del teatro del mundo
Autor mas Divino.

Coro. Que titulos tienes
para ser oido ?

1. Los de unas comedias,
que tienen ya un siglo ;
pues se , que el Infante
gusta de lo antiguo,
quando une á lo Eterno
lo nuevo en sí mismo.

Coro. Pus vamos al caso.

1. Pues vamos con migo.

Coro. Mas vaya con graci

1. Esa es la que pido ;

que mas vale cayga

en gracia del Niño,

que no ser gracioso,

y mal divertido.

Coro. Pues vamos al caso.

1. Pues vamos con migo.

Coro. Mas vaya con gracia

1. Esa es la que pido.

COPLAS.

Solo. En la creacion del mund

(que estaba todo tranquilo

La primera culpa del hombr

todo el sosiego deshizo,

pues no supo ni un instant

Ser prudente , y ser sufrido,

Coro. pues vamos al caso.

1. Pues vamos con migo.

Coro. Mas vaya con gracia

. Esa es la que pido. *Ó*naces tu , Sagrado Niño,
. *Los amantes de Teruel.* *Ó* El mayor Rey de los Reyes,
ran Adan , y Eva finos, *Ó* El Nazareno Divino.
el Monstruo de los jardines *Ó* Aunque Herodes quiere seas
serpe ttaidora) les hizo *Ó* El Principe perseguido.
aber del bien , y del mal *Ó* Coro. Pues vamos al caso.
astornandoles el juicio. *Ó* 1. Pues vamos con migo. &c.
oro. Pues vamos al caso. *Ó* 6. *Aun tiempo Rey, y 7. usallo,*
Pues vamos con migo. &c. *Ó* te miramos si advertimos,
Esto fué que viendo al hom.e *Ó* que te vistes nuestro traje,
e era *El sabio en su retiro* *Ó* disfrazando lo Divino.
l Diablo Predicador *Ó* Las cadenas del Demonio
pló á Eva en el cido, *Ó* tu veniga las deshizo.
con su platica astuta *Ó* Coro. Pues vamos al caso.
os dos ha perdido. *Ó* 1. Pues vamos con migo. &c.
o. Pues vamos al caso. *Ó* 7. *Pues mejor está, que estaba*
Pues vamos con migo. &c. *Ó* con tal Redentor el siglo,
Desde entonce (malandamos) *Ó* Los hijos de la fortuna
o *kay Amigo. para Amigo* *Ó* somos ya de Adan los hijos :
es todo es *trampa adelante* *Ó* Obrar bien , que Dios es Dios
los hombres el designio *Ó* solo resta Niño mio.
ien engaña mas á quien *Ó* Coro. Pues vamos al caso.
o representa el siglo. *Ó* 1. Pues vamos con migo.
o. Pues vamos al caso. *Ó* Coro. Mas vaya con gracia.
Pues vamos con migo. &c. *Ó* 1. Esa es la que pido.
Pero para remediarlo *Ó*

VILLANCICO QUINTO.

Videtar loibat egarriz ilic,
 dator erreric Belenera,
 Iturrirembat ete daguan
 errichu atan inquitera:
 amatetaco bere egarrija,
 garbituteco erropía.

ESTRIVILLO.

Oles,
Nor dá?
Bai dá:
Cer gurá?

Esan eguizu ete daguan
 erri onetan Iturric,
 bada egarrijac itoric nauca,
 loya gaz nago erreric:
 Uri onetan, heche zar baten,
 bart agertu da iturribat,
 noren ur gozo edaten bozu
 eztozu euquico egarric:
 ur au izanic garbitasuna,
 quenduco deutzuz orbanac.

Guazan, guazan, erdu gustijoc
 osasuneco Iturrira,
 ase gaitazan Ceruco urez,
 izan eztaigun egarric:

◇ garbitu daigun geure vijotza
 ◇ corront ugari Cerucuan.
 ◇ Guazan, guazan, guazan gustijoc
 ◇ ez bedi iñor alper izan.

ZORCICO

◇ Iturribat eguan
 ◇ Atzeguin lecubar
 ◇ Etzan besteric oiar
 ◇ Munduban orduban,
 ◇ Urtenic lau lecutic,
 ◇ lbai zabaletan,
 ◇ Lurra bustiten evan
 ◇ Edocein lecutan.
 ◇ Sugue guzurti batec
 ◇ Asmu deus:guia gaz,
 ◇ Galdu cituzan urac
 ◇ Veneno mina gaz:
 ◇ Loituric Iturrijac,
 ◇ Ausiric cañuba,
 ◇ Erreric gueratuzan
 ◇ Egarriz munduba.
 ◇ Jaungoico Cerucuen
 ◇ Oatasun andijac
 ◇ Emon dituz Iurrian
 ◇ Iurri barrijac:

Iturri onen ura
 Izanic gozua,
 Gozoz aseco deuscu
 Gustijen gogua.
 Cañuba izango da
 Virgina Marija
 Zabal , sendo , cderra
 Mirariz garbija:
 Pozic arturic ura
 Ceruco mendijan
 Ugari emongo deuscu
 Belengo Urijan.
 Sarturic Iturrija
 Ibaijen erditic,
 Garbi etorrico da
 Ur loijen artetic.
 Cañubac emon arren
 Jesus ur santuba,
 Beti gueratuco da
 Gustiz zarratuba.
 Cañubac emongo dau
 Ugari estija,

❖ Esniac quendueco dau
 ❖ Gure egarrija:
 ❖ Egarriz zarianoc
 ❖ Erdue Iturrira,
 ❖ Loituric zagezanoc
 ❖ Ur gustiz garbira.
 ❖ Cañuba izan arren
 ❖ Costu andicua,
 ❖ Ur au emonten jacu
 ❖ Duaric naicua:
 ❖ Bost lecutan daucazu
 ❖ Aguirijan ura,
 ❖ Gustijoc artuteco
 ❖ Bacoachac nun gura.
 ❖ Lenago izan bada
 ❖ Errijau liorra,
 ❖ Ugari dauco orain
 ❖ Ur osasuncorra:
 ❖ Betoz gueixso dirianac
 ❖ Ur au edatera
 ❖ Osasun beticua
 ❖ Bertan artutera.

LAUS DEO.

GAÚONECO CANTAC

CANTAUCO DIRIANAC OTSANDICO

MESAN

JAINCOEN SEMIEN

3AIOTZECO EGUNETAN.

SANTIAGOCO ELEIZA LENASTAN

CEIN DAN BILBOCO URITEN

VIZCAICO JABEDEAN.

*Iminiric otsanquidan Don Pedro Estorqui Maisu:
otsanquidaria gaitic 1814, Garren urtian.*

Sarrerria.

Guizon ta André

Zar ta gasté

Baita-eré

Itzu ta erren,

Atozte atozte arin:

Gauza andi bi

Miráritzen:

Baquia ta jayetza

Jesusena Belenen.

Sortzicoa.

Ceruben ta lurraren
 Eguilla onari
 Esquerrac ta alabanzac
 Emaiten nator ni:
 Baña ene aleguina
 Utza dana leguez,
 Ceuben laguntasúna
 Escatzendet aurrés.

Cantastea.

Goácen goácen
 Belenera
 Seincho ederra
 Adoratzen;
 Ta ce itzcunza
 Zan leenena
 Azmatucogu
 Bentures:

Bestecho bat.

Jesus gucuriac
 Negar artian
 Eguiten ditus
 Nere ustian
 Itzcunzoc;
 Ai-tai-ta,
 Am-am-a,

Ti-ti-ía,
 En-en-nia.

Sei urteco guerrarren
 Ta nequeen erruqui,
 Jaincoac jatzi deuscu
 Baquia Cerutic:
 Vizcayac ez dau-biar
 Aztu mesede au,
 Leñarguitu ta esquerti
 Izan gure badau.

Cantastea.

Españaco Erreiñuban
 ¿Cer gausa andijago
 Baquia ta jayetza
 Gaüon huntan baño?
 Alan cantadezagun
 Oñdochu eda-azquero
 Aurquietan gariela
 Potzic ta chit ondo

Cantastea.

Janariyac abondo
 Eta ardaoa merque,
 Aloguera sarriro
 Ta bolsia bete;
 Baquien eremaitzac

Oneic izangoire,
Bereziro biarrac
Laxsaitut ez paire.

Cantastea.

Jentiac, nai badosu
Guerra gabe bici,
Arcal gusitioc amau,
Ta ez gachic iñori:
Baya Aguintari dongac
Dirauben artian,
Seguru ez da baquia
Lurraren gañean.

Cantastea.

Bacochac bere itzcunza
Asturic badegu,
Baquian gagoz eta
Icasi biardogu:
Zerren ez padaquigu
Euzcaraz berbeiten
¿Norc iguerrico gaitu
Vizcaitarrac garien?

Cantastea.

Gaur leguesco gaiïetan
Nastatuten dire
Chede grave artian
Jolas eta barre:

Lagun guizaguexo bic.
Buruban zartun-ta
Naileuque Eusqueria
Gaur gañic bitztudin.

Cantastea.

Bolsia chimurtzeco
Ta buruba unatu
Eztaude necatubac
Lan chiquiña artu:
Eusquerazco Egunare
Secula ez-legues.
Atera ei douscube,
Ascoentzat Ingles.

Cantastea.

Saltzien ezpaitubes
Bat lotu bagaric,
Izan biarco dire
Galdubec ta erruqui:
Alfroxa batzuequin
Ta mendiric mendi
Ibilli biarco dabe
Opaca Egunare.

Cantastea.

Ezpadai Erondiac
Cerbait letartatu,
Vizcayen Euzqueria

Laster galducogu:
 Beragaz usu onac
 Desaguertuco-ire,
 Ta lureco biarrac.
 Nequez eguingoire.
Cantastea.
 Bici España bici.
 Balleratuquin,

Gudatu daude Iaco
 Gueyagoan ezin:
 Bici dila Ferrando
 Gueure Erregue ona.
 Ta Jesus bicibidí
 Gaü huntan jayoa.
Cantastea.

Cantastea	Estribillo
Mirari	Admirar
Asmatu	Adivinar
Otsanquida	Música
Itzcunza	Lenguage
Leñarguitu	Noble
Lenasta	Principal
Erondia	Gobierno
Balleratuac	Aliados
Letartatu	Providenciar
Jabedea	Señorío
Eremaitzac	Erutos
Gudatu	Pelear
Unatu	Cansar
Egunare	Calendario
Esquérti	Agradecido
Otsandi	Solemne.

6. Gaboneko cantac1815

GABONECO CANTAC VIZCAITARRENTZAT,

JAIOTZACO PAZCO EGUNETAN POZIUTECO.

1815 GARREN URTIAN OIDAN LEGUEZ.

SARRERA.

Baquia baquia
guerra onduan
vioguz zorriac echiam
guerria aurrera
gura dabenac,
sartu elenaren achian.

1. °

Artzainchubac gabonetan
autten zorijonlan
eldu dira
Belenera,
gabon gau ilunian,
Oles norda
sartu dira
esquepe pobre baten
topaduten
Jesus ona
echunic asca baten.

POZA.

Irutic bat
jaijo jacu
Belenen
Jesus ona
iruroc bat
diralaco
dogu Jaun
andijena.

2. °

Seinctu chicar Jaun andija
irutic bigarrena
bat bacarric

zara iruroc
gure xori biatrena
izateco
gu aurrera
sendo bigora iruroc bat
alan dirac
jaijo danac
quenduteco gach almat.

3. °

Ihoc ausi gura badau
irutasun guria
quendu onl
aurreraco
aguinzeco arduria.
ez parcatu
zu gura dau
Jesus jaijo barijac
quenduteco
aspaldico
ascoren agarrijac.

4. °

Jesus maite baquesubac
gaituz gura baquian
onan gara
sendo izango
campuan ta echian
gure bildur
izango da
auzetan aurrera
Jesus onac
lagunduric
izanic gu batera.

BIGARREN CANTEA.

Pastorcitos á Belen
 guazan bada lenalen,
 á Jesus recién nacido
 lastuetan icusen,
 que prodigio!
 miraritsa!
 nunca visto
 besteric,
 Rey triunfante
 jatsi jacu
 á salvarnos
 Ceruric.

1.º

El asombro del mundo
 jazo da Belenen
 el hijo de Dios Padre
 jaijo da gaur emen,
 bamos á ver todo
 Mesias jaijoric,
 del Padre las promesas
 icusten beneric,

POZA.

Señoritos
 Belenera,
 baián Jesus
 icustera,
 las lecciones
 artutera,
 á lo rancio
 icustera,
 con peluca
 gau onetan,
 de respeto
 bai benetan,
 demos gracias
 Maisubari,
 porque viene
 zarra barri.

2.º

Los Cielos hoy se pasman
 Janna icusiric,
 en el Portal de Belen

gabonez jaijoric
 los Angeles avisan
 mendico Arzaifial,
 que caminen á prisa
 icusten diranai.

3.º

Dichosos Pastorcitos
 pobre necatubac,
 que poco os detiene
 art errebainubac,
 apenas la voz oien
 aleben arturic,
 corren apresurados
 vijotzac pozturic.

4.º

Postrados en la tierra.
 Jaunareu aurrian,
 de pasmo y asombro
 datzaz an lurtian,
 sus donecillos les dan
 Virgina Amari,
 el corazón entero
 Jesus maitiari.

5.º

Nuestro Pastor divino
 ardi ta Arzaifiac,
 los quiere coger todos
 beretzaco danac,
 Pastorcito amante
 nora zatoz ona?
 no llevarás de muchos
 emen esquer ona.

6.º

Los amantes del siglo
 leguiac barrijac
 los quieren si ogaño
 lanian naguijac,
 para todo lo bueno
 atcera cacoca,
 andan por los caminos
 erren ta saltoca.

7.º

Si Jesus mi echizo

admiragarria,
 quatro andamos cojos
 da icusgarrija,
 errando los caminos
 zugana juateco,
 los hallamos derechos
 beu galduteco.

8. °

El juicio se ofusca
 zu olan icusiric,
 siendo Rey de los Reyes
 Belenen jaijoric,
 pobre desauo solo
 anditasun бага,
 uno de los prodigios
 andijena dala.

9. °

Entre dos animales
 lastuen ganian,
 de frio tiritando
 zaucaguz lurrian,
 ó fuego muy divino
 guizon otzac ilac,
 deberas entendieran
 zure marabilac.

10

Al parecer de juicio
 aurten gabonetan,
 empelucados se ven
 matsaren uretan,
 hoy á lo baratillo
 anchinaco usuban,
 los calzones peligran
 edaleen escuban.

11.

Pensemos á lo viejo
 guizon necatubac,
 dejando lo nocivo
 eta pecatubac,
 si asi lo hacemos
 gu erederubac,
 para gozar seremos
 betico Cerubac.

12.

Adios mi amante
 neure Jesus ona,
 adios Virgen santa
 amaehu laztana.
 adios José Esposo
 Virginarena,
 adios dulce dueño
 lora ederrena.

A M E N.

IRUGARREN CANTEA.

Oles, norda, gau erdijan
 Belenguac Arzain bi
 cerdavizu lo galduten
 Seinchu jaijo danari
 chiton, chiton, isil, isil
 oña oña gabiltzan
 erren, itsu, zar guztijac
 lochu galdu ezdezan.

1. °

Angueru ta Arzainac
 guztijac batera
 eldu dira gobonez
 Belengo esquepera
 Ceru, lurreco Erregua
 jaijoric icusten
 eta gabon sarijas
 beroni emoten.

POZGARRIJA.

Jaijo ta
 zorijen
 testigubac
 Maria
 Josepe
 a Anguerubac
 Idija
 Astua
 ta Cerubac
 eta bai
 dituguz
 Arzainchubac
 Belenera

leustera
 guozan orain
 gor, itsubac
 capazaluz
 oqueraiten
 elduteco
 carmenubac.

2. °

Gauza guztijen jaube
 izanic Jaun berau
 chito mirarizcua
 dacar etorrerau
 pobre lasto ganian
 Aberen erdijan
 ascachu baten datza
 neguban erraijan.

3. °

Bere Ama maitia
 José Santubagaz
 ecer ezatan dago
 pena gogortagaz
 icusiric Semia
 billos ta pobrerie
 amorezco sugarra
 atzac quiqueiduric.

4. °

Emenche asiten da
 guizatasuniap
 nekiaic igaroten
 guizonen onian
 baina guizon oquerrac
 erruki bagaric
 azquenez ichico dau
 gurucian josisic.

5. °

Curutze onegaz deuscu

eguingo nabiac
 Cerura igateco
 nai daben guztiaic
 gorderic emen ondo
 bere agindubac
 charto eguin guztijen
 asturic damubac

6. °

Ceruraco zubiya
 Adanec botaric
 orduric lotu guinan
 videric bagaric
 Jesus dator eguiter
 zur bigaz batrija
 ascori quenduteco
 onea egarrija.

6. °

Jaijotzaric asida
 zuvi eguiteco
 zur vijac bardinduten
 lauba izateco
 Profeta Santu Jaunac
 elduda oeduba
 ceuben suspirubacaz
 sarti eucubac.

8. °

Ondo etorri Jesus
 vijortzchu neuria
 vedeinca milla bidaz
 amachu ceuria
 Josepe Santubagaz
 guztijo batera
 azquenbatu gaitzezan
 zou alabetara.

A M E N.

Bilbao :

D. Pedro Antonio Apraizca moldeteguian.

GABONECO CANTAC VIZCAITARRENTZAT

IAIOTZACO PAZCO EGUNETAN POZTUTECO

OIDAN LEGUEZ 1818 GARREN URTIAN.

SARRERIA.

Cerda gaur jazo dana
Belengo erriyan?
Aingueru ta Arzainac
duaz alcarren leiyan
Cerubac edeguiric
Cer da mirari au?
nelaco conturic
iñoc icusi ez dau.

ZORCICUA.

1.º Jesusen jaiotzia
Cantau gura neuque,
eusquera ederrian
baldin albanaique.
Ez dau caguna leguez
beste verbetaric,
ez dogu Cantaduco
aurten ~~deprario~~.

Pozgarriya.

Mundatar guztiac
erdu Belena,
icusico dogu
ceindan lenena,
Vizcayia urrin dago
baña orregaitic
ez dira euscaldunac
izango atzetic.

2.º Abenduco illaren

Ogueta hostian
aurquitu zan Jesusa
Belengo escapiau,
Jaijoric gaberdian
asca pobre baten
aberiace juacoz
arnasaz verotzen.

Mundatar &a.

3.º Inguruban egozan

arzainac guztiyac,
arin aringa duaz
entzunic barriyac.
Au José ta Mariya
dacusez Zurturic
Seinchubaren aurrian
belaunicaturic.

Mundatar &a.

4.º Aingueru ta Arzaiuac

guztiac nastauric
Seña adoretan dabe
bertan auspazturic.
Cerda jazoten dana?
diñue eure can,
Mesias jaiyo jacu
gaur bene benetan.

Mundatar. &a.

5.° Euren artaldiacaz
 Arzainac azuric,
 mirari onec daucaz
 guztiz zorataric.
 Diaue, jaiyo bada
 Arzainen arzaina;
 Celan guizon guztia
 ez datoz gaur ona?

Mundutar. &a.

6.° Iru Erregue datoz
 Eguzqui aldetic,
 izar argui ederbat
 dabela aurretic.
 Eldu cirianian
 arzainei dirautse
 ¿nun da emen jaiyo dan
 Erreguen Erregue?

Mundutar. &a.

7.° Erodes erreguiac
 Jaquin gura leuque
 nun dagan seinchu au
 baldin albaleique.
 Nai leusquio bertatic

quendu vicitzia,
 Onec quendu ezdeiyon
 bere aguintzia.

Mundutar. &a.

8.° Cer darabiltzu Erode
 zagoz zoraturic?
 Ez dau Jesusec gura
 lurreco aguintzeric.
 Bere aguintaritza
 ez da munducua,
 yatoren eracustera
 Legue beticua.

Mundutar. &a.

9.° Aguintzen dau Erreguec
 ilteco bertatic
 Seinchu chicar guztia
 Erruqui lagaric:
 Baña aingueru batec
 Jatsiric Ceratic
 iguez eragnin deutsa
 laster ~~Mundutar.~~ *Kazatic.*

Mundutar. &a.

BIGARREN CANTA EDO OSASTEIA

SARRARIA

Vizcaytar Sendo
 izugarriyac,
 Prestau eizlazuz
 gaur belarriyac,
 arin nai bozuz
 entzun barriyac
 ezlira eldnteco
 ona naguiyac.

ZORCICUA

1.° Jangoicuen Leguia

Vizcaytan da Sendo,
 Adane gandie ona
 garbi eta ondo
 Gorde izanda beti
 garbiro fedea,
 baita gueuró forubac,
 eta veibeitia.

Pozgarriya.

Vizcaitar prestu senduac,
 gaur biar ceunquiez eguac
 eltzezo taster-Belenera

jaio dan sena icurters,
Abarcac jazteco astibaga
guazan gustioco arin ara
an dago Jesus icharoten
José ta Mariya. lagunduten

2.º Erbestetar gaistuac
nai euquien galdu,
baña Vizcayac ez dau
burric macurtu.
Beste erri ascotan
jarechi arren au
ez dau iños Vizcayian
Campococ aguintau.

Vizcaitar. &a.

3.º Erromatarrac eurac
datoz arroturic,
Zapaltzeo ustiaz
Vizcayia bertatic:
Baña duaz iguesi
ondo lotsaturic,
escu bete guizonac
arpegui emonic.

Vizcaitar. &a.

4.º Nun dituzuz indarrac
Anibal arrua?
Cec otzitu izandau
cencarren asmua?
Martizdi andiyacaz
gudatu bazara
erdu bildur bagaric
Vizcaico lurrera

Vizcaitar. &a.

5.º Ezagatu cituban
Erroma Senduac
Vizcaitarren viotzac,
bai eta besuac.
Ez dau gueiago gura
Vizcayaz guerraric;
baquia opa deuscu

arima arimatic.

Vizcaitar. &a.

6.º Ez cirian amaitu
onecaz bacarric:
gure areriyuac
datoz erbestetic
Goduac gura leuque
beinguan mempetu
baita moro gaiztuac
bere azpiratu.

Vizcaitar. &a.

7.º Cerda eguitocua
aimbeste genteric?
Euscaldunac bacarric
Celan euri jarqui?
orregaitiño bere
ez dago bildurric
Vizcaico mendiyetan
ondo atonduric.

Vizcaitar. &a.

8.º Guizon bacochoac dauca
bere gazteluba,
beragaz daucalaco.
viotz indartstba
Ez da eguiten iño
emen atzeraric
galdu ez dedin iño
Vizcaico legueric.

Vizcaitar. &a.

9.º Jesusari bacarric
Jaco edeguico
ate ~~zabala~~ zabala
datorren betico.
Bere Leguia dogu
guc beti, gordeco,
ez Jaco sarreraric
besteri emongo.

Vizcaitar. &a.

10.º Gure Asabac ebe

sendotasunagaz
gorde gure fedia
euren odolagaz.
Erbestar guztiei
igues eraguinic,
ichi eben Vizcainya
buruba faorric.

Vizcainar. &a.

11.º Eurac ichi escubea
foru ain ederra
beti gorde izanda
urteric erora:
Gura dabenac bada
garbiro aa euqui
Jaungoicuaren ileguia
ez dau biar ichi.

Vizcainar. &a.

12.º Gorde gueure leguia

gorde ~~mandat~~
lenago galdu hedi
gueure vicinia:
sortu zan egunezic
lenago guizona
ez da arrotzic sartu
aguinduten ona.

Vizcainar. &3.

13.º Gure diputau Jauzac
au ezagutunic,
gorde gura lituquez
forubac garbinic.
Aleguina aguiten
au Jarenbiteco,
ez dabe ataranic
secula egingo.

Vizcainar. &a.

A Z Q U E N A.

BILBAON.

D. PEDRO ANTONIO APRAIZEN MOLDETEGUIAN.

BIARDAN BAI EMONAGAZ.

*Imeni dñe Vizcainarenzat Sienta honiet ta
Barrabal euscaldun emacutne botec*

8. Gaboneko cantac1831

GABONECO CANTAC

JESUSEN

Paioziaren ganian

1831 GARREN URTERACO.

BILBOON:

Eusebio Larumbeen silluteguijan.